

TEACH-VIP

T raining,
E ducating,
A dvancing
C ollaboration in
H ealth on

V iolence and
I njury
P revention

Šīs nodarbības materiāls pamatojas uz Pasaules Veselības organizācijas un pasaules traumatoloģijas ekspertu tīkla izstrādāto traumu profilakses un kontroles mācību programmu.

Paplašinātais kurss
6. modulis
1. nodarbība

TEACH-VIP

***Traumu profilakse
Bērni, kas nav sasnieguši 5 gadu
vecumu***

Definīcijas

Zīdaiņu vecums - bērni, kas jaunāki par vienu gadu

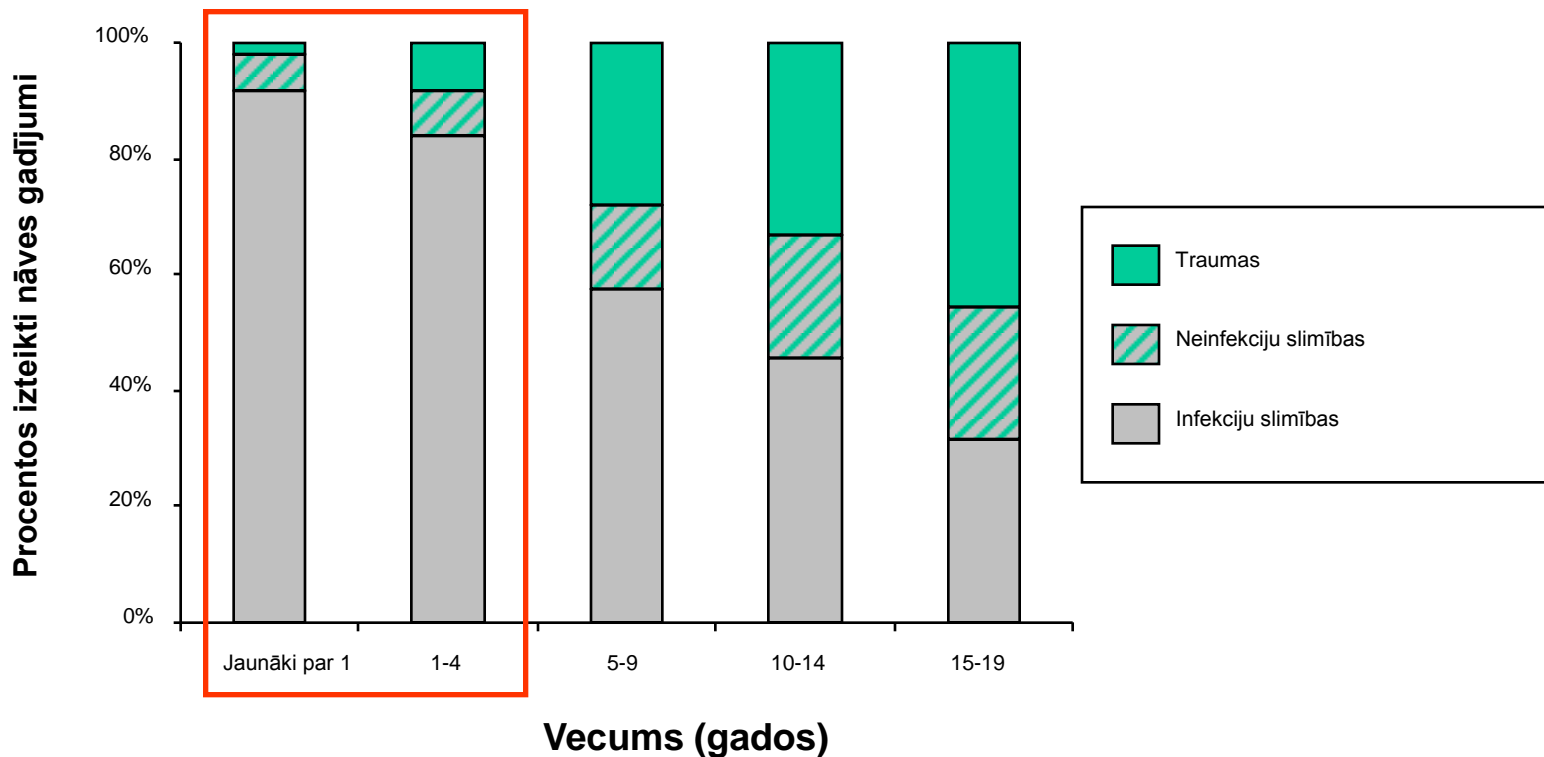
- Jaunāki par 6 mēnešiem
- No 6 līdz 12 mēnešiem

Bērni – jaunāki par pieciem gadiem

- 1 - 4 gadus veci bērni

Traumu izraisīto nāves gadījumu īpatsvars (%) kopējā mirstībā, palielinoties vecumam, pieaug

Galvenie bērnu nāves cēloņi, visa pasaule, 2004

Avots: Pasaules Veselības organizācija (2008). Pasaules ziņojums par bērnu traumu profilaksi

Situācija Latvijā 2014. gadā vecuma grupā no 0-4 gadiem

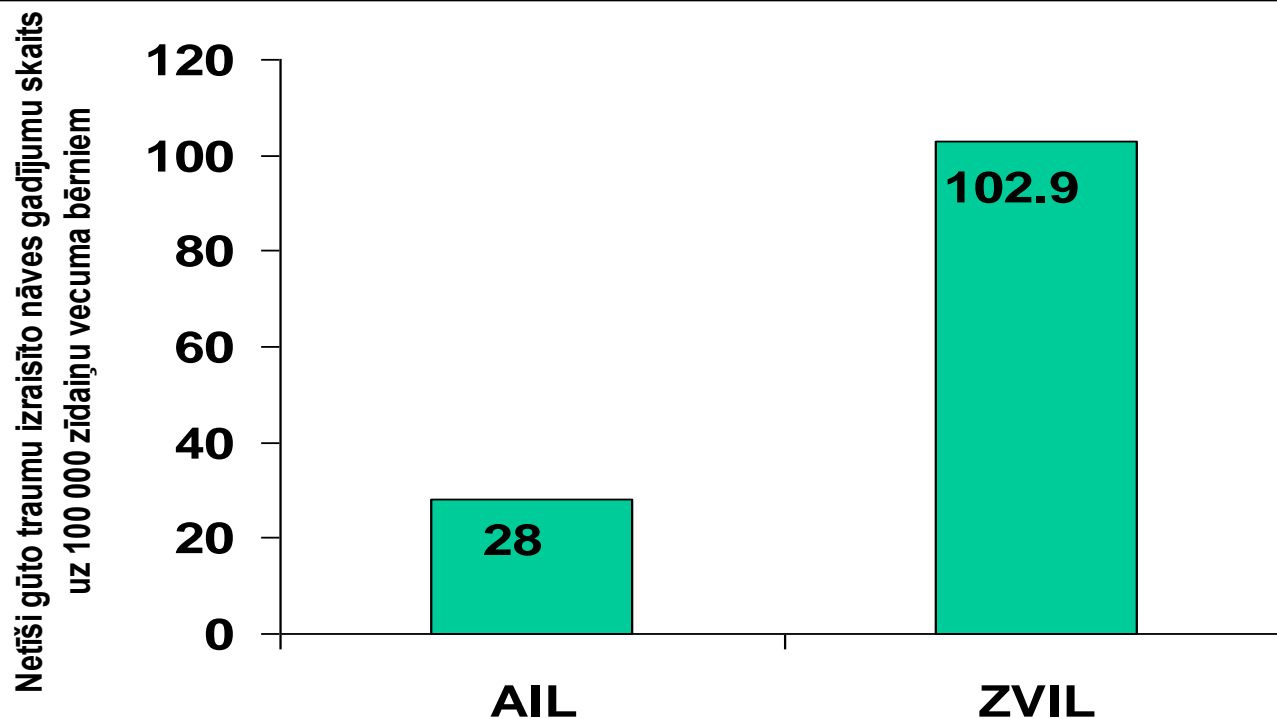
- Mirstība no visiem ārējiem cēloņiem 15 gadījumi / 100 000 iedzīvotājiem
- Mirstība transporta nelaimes gadījumos 4 gadījumi/ 100 000
- Mirstība no noslīkšanas 2 gadījumi/100 000
- Mirstība no vardarbības 2 gadījumi / 100 000

Traumu izplatība zīdaiņiem

Tīši ievainojumi*

Netīšas traumas

Zīdaiņu nāves gadījumu ir vairāk valstīs ar zemu un vidēju ienākumu līmeni

Pasaules Veselības organizācija (2008). Pasaules ziņojums par bērnu traumu profilaksi

*Tīši ievainojumi ir aplūkoti citos TEACH-VIP pamatkursu un paplašināto kursu materiālos.

Attīstība agrīnā zīdaiņu vecumā

Fiziskā un garīgā attīstība

- Bērna kustīgums: sākumā neievērojamas, bet aizvien pieaug
- Redze: strauji attīstās
- Dzirde: attīstās reakcija uz skaņu
- Runa: vienkāršas skaņas, bez vārdiem

Attīstība agrīnā zīdaiņu vecumā (2)

Sociālā un emocionālā attīstība

- Imitē kustības un smaida
- Aizvien vairāk interaktīvi rotaļājas
- Reaģē uz emociju izpausmēm

Traumu riski agrīnā zīdaiņu vecumā

- Nepietiekama uzraudzība
  - Novelšanās/nokrišana no augstuma
  - Nedrošu priekšmetu satveršana
  - Priekšmetu ņemšana mutē
  - Nemierīga uzvedība transporta līdzekļos

Izplatītākie traumu gūšanas veidi

- Kritieni
- Apdegumi
- Saindēšanās
- Ceļu satiksmes negadījumos gūtas traumas
- Nosmakšana

Traumu profilakses stratēģijas agrīnā zīdaiņu vecumā

- **Pienācīga uzraudzība**
- Bērnu novietošana drošā vietā
- Sīku priekšmetu aizvākšana
- Norobežojumi pasargāšanai no apdraudējuma
- Speciālie automašīnu sēdekļi, kuros bērns tiek ievietots ar muguru pret kustības virzienu
- Apdegumu un ugunsnelaimes novēršana
- Apmācība vecākiem un plašākai sabiedrībai par pirmās palīdzības sniegšanu

Traumu profilakses stratēģijas agrīnā zīdaiņu vecumā

Droši ražojumi

- Publiskotie pamatprincipi (vadlīnijas)
- Bērnistabai paredzēto ražojumu standarti
- Obligātās prasības

Traumu profilakses stratēģijas agrīnā zīdaiņu vecumā

Patronāžas apmeklējumi mājās

- Uzlabo mājās esošo vidi un drošību
- Samazina traumu un sliktas apiešanās risku

Vēlīnais zīdaiņu vecums

Fiziskā un garīgā attīstība

- Bērna kustīguma palielināšanās- bērnam augot, tās kļūst aktīvāks
- Redze: seko priekšmetiem, redz krāsas
- Dzirde: reaģē uz vienkāršām komandām
- Runa: vārdu imitācija, izrunā 1-2 vārdus

Attīstība

Vēlīnais zīdaiņu vecums

Sociālā un emocionālā attīstība

- Aizvien ciešāka saikne ar aprūpētājiem
- Var parādīties bailes no svešiniekiem
- Sejas izteiksmes un emociju imitācija

Traumu riski vēlīnā zīdaiņu vecumā

- Nepietiekama uzraudzība
- Patstāvīga pārvietošanās
- Bērns var nonākt nedrošās vietās un atrast nedrošus priekšmetus
- Viss, kas ir rokās, nonāk mutē

Izplatītākie traumu gūšanas veidi vēlīnā zīdaiņu vecumā

- Kritieni
- Saindēšanās
- Nosmakšana
- Apdegumi
- Ceļu satiksmes negadījumos gūtas traumas
- Noslīkšana

Traumu profilakses stratēģijas vēlīnā zīdaiņu vecumā

- **Pienācīga uzraudzība**
- Bērna novietošana drošā vietā
- Sīku priekšmetu aizvākšana
- Norobežojumi pasargāšanai no apdraudējuma
- Bērnu sēdekļi, kuros bērns tiek ievietots ar muguru pret kustības virzienu
- Dūmu detektori ar signālierīcēm un ūdens temperatūra
- Izglītošana par pirmās palīdzības sniegšanu

Traumu profilakses stratēģijas vēlīnā zīdaiņu vecumā

Bērna kustību ierobežošana automašīnā

Spēkā esošais regulējums

Standartu noteikšana aprīkojumam

Traumu profilakses stratēģijas vēlīnā zīdaiņu vecumā

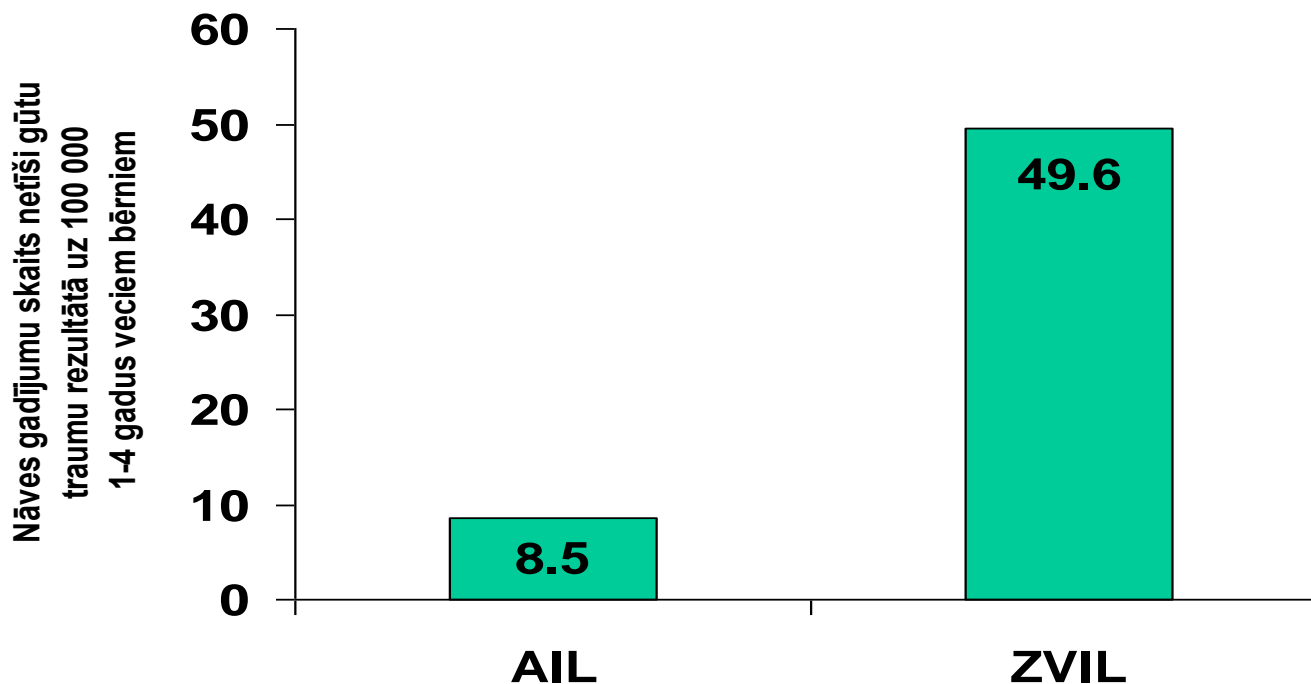
Ūdens temperatūra

- Likums par maksimālo ūdens temperatūru
- Mazāks hospitalizēto gadījumu skaits
- Ietaupījums veselības aprūpes sistēmai

Traumu biežums bērniem no 1 līdz 4 gadiem

- Traumas izraisa 10% no visiem nāves gadījumiem (Dienvidaustrumāzijā - 30%)

Traumu izraisīto nāves gadījumu skaits bērniem ir augstāks valstīs ar zemu un vidēju ienākumu līmeni.

Galvenie bērnu nāves cēloņi, abi dzimumi, visa pasaule, 2004 PVO (2008), Pasaules ziņojums par bērnu traumu

	<i>Jaunāki par 1 promaksi</i>	<i>1--4</i>	<i>5--9</i>	<i>10--14</i>	<i>15--19</i>	<i>Jaunāki par 20</i>
1	Perinatālie cēloņi	Apakšējo elpošanas ceļu infekcijas	Apakšējo elpošanas ceļu infekcijas	Apakšējo elpošanas ceļu infekcijas	Ceļu satiksmes negadījumos gūtas traumas	Perinatālie cēloņi
2	Diarejas slimības	Diarejas slimības	Ceļu satiksmes negadījumos gūtas traumas	Ceļu satiksmes negadījumos gūtas traumas	Paškaitējums	Apakšējo elpošanas ceļu infekcijas
3	Apakšējo elpošanas ceļu infekcijas	Masalas	Malārija	Noslīkšana	Violence	Diarejas slimības
4	Malārija	Malārija	Diarejas slimības	Malārija	Apakšējo elpošanas ceļu infekcijas	Malārija
5	Iedzimtas pataloģijas	HIV/AIDS	Meningīts	Meningīts	Noslīkšana	Masalas
6	Garais klepus	Iedzimtas pataloģijas	Noslīkšana	HIV/AIDS	Tuberkuloze	Iedzimtas pataloģijas
7	HIV/AIDS	Olbaltumvielu saturošas pārtikas trūkums, nepietiekams uzturs	Olbaltumvielu saturošas pārtikas trūkums, nepietiekams uzturs	Tuberkuloze	Uguns izraisīti apdegumi	HIV/AIDS
8	Stingumkrampji	Noslīkšana	Masalas	Diarejas slimības	HIV/AIDS	Ceļu satiksmes negadījumos gūtas traumas
9	Meningīts	Ceļu satiksmes negadījumos gūtas traumas	Tuberkuloze	Olbaltumvielu saturošas pārtikas trūkums, nepietiekams uzturs	Leikēmija	Garais klepus
10	Masalas	Meningīts	HIV/AIDS	Paškaitējums	Meningīts	Meningīts
	Olbaltumvielu saturošas pārtikas trūkums.	Uguns izraisīti apdegumi	Uguns izraisīti apdegumi	Leikēmija	Dzemdību asiņošana	Noslīkšana

Traumas un ievainojumi bērniem līdz 5 gadu vecumam Eiropas Savienībā

- Bērni līdz 5 gadu vecumam vairāk kā **60% gadījumu traumas gūst mājās** un visbiežāk kritiena rezultātā.
- Katru gadu 139 000 bērniem nepieciešama neatliekamā medicīniskā palīdzība saistībā ar traumu, kas saistīta ar rotaļlaikumu aprīkojumu. Vēl 57 000 traumas saistītas ar rotaļlietām un 35 000 gadījumu ar zīdaiņiem vai bērniem domātiem izstrādājumiem.
- http://ec.europa.eu/health/data_collection/databases/idb/index_eu.htm

Bērna attīstība no 1 līdz 4 gadiem

Fiziskā un garīgā attīstība

- Pastāvīga strauja attīstība
- Kustīgums: staigāšana, skriešana un kāpšana
- Redze: priekšmetu un nosaukumu pazīšana
- Dzirde: seko komandām
- Runa: attīstās valoda

Bērna attīstība no 1 līdz 4 gadiem

Sociālā un emocionālā attīstība

- Aizvien lielāka patstāvība
- Mācās apzināties sekas
- Imitē citus

Pirmsskolas perioda bērnu attīstība

- Straujš augšanas periods, sāk veidoties motorā izveicība;
- Balansa problēmas, neveiklums, lēns reakcijas laiks.
- Nevar atšķirt ātrumu, smagumu, spēka stiprumu, paātrinājumu, attālumu, precīzu atrašanās vietu.
- Nespēj atcerēties noteikumus; uzmanību spēj koncentrēt mazāk kā 10 minūtes.
- Ietiepība- nespēj pārtraukt, nedomā pirms rīcības

Traumu riski

Bērniem no 1 līdz 4 gadiem

- Nepietiekama uzraudzība
- Spēja patstāvīgi pārvietoties
- Tas, kas nonāk rokā, nonāk arī mutē
- Mazs augums
- Ātruma un attāluma uztvere

Izplatīti traumu gūšanas veidi no 1 līdz 4 gadiem

- Ceļu satiksmes negadījumos gūtas traumas
- Noslīkšana
- Apdegumi
- Kritieni
- Saindēšanās

Traumu profilakses stratēģijas Bērniem no 1 līdz 4 gadiem

- **Pienācīga uzraudzība**
- Droša vide
- Aprīkojums bērnu kustību ierobežošanai automašīnā
- Aizsargķiveru lietošana
- Norobežojumu uzstādīšana un aprīkojums, kas palīdz turēties virs ūdens, peldēt prasme,
- Apmācība pirmās palīdzības sniegšanā

Piemērs: Slīkšanas profilakse

- Iežogot atklātās ūdenstilpnes, baseinus, kas atrodas mājas pagalmā
- Atklātās ūdenstilpnēs norādīt peldvietas
- Norādes par pirmo palīdzību
- Normatīvas prasības

Vide

- Pieskatīt pirmskolas vecuma bērnus;
- Peldēt prasmes apmācība;
- Atbildīga uzvedība
- Glābšanas prasmju un pirmās palīdzības treniņi

uzvedība

- Drošības vestes braucot ar laivām;
- Peldriņķi vai vestes peldēt nepratējiem
- Svīlpes
- Glābšanas dienests

Produkts
/līdzeklis

Traumu profilakses pasākumi bērniem no 1 līdz 4 gadiem

Šķēršļi piekļuvei atklātām ūdenstilpnēm

- Ūdenstilpņu iežogošana
- Aku un cisternu noseģšana ar vāku
- Iztukšot un apvērst ūdens bļodu

Kopsavilkums

Attīstība

- Zīdaiņu vecuma bērni: minimālas pārvietošanās spējas un mazāka patstāvība
- Bērni vecumā no 1 līdz 4 gadiem: labākas pārvietošanās spējas un lielāka patstāvība

Risks: Nepietiekama uzraudzība un vides radīti apdraudējumi

Traumas: kritieni, apdegumi, ceļu satiksmes negadījumos gūtas traumas, saindēšanās, noslīkšana

Profilakse: Uzraudzība un droša vide